

КОЛЕКТИВНА ДІЯ СОЦІАЛЬНИХ РУХІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Polishchuk O.S., Cand. Sc. (Ph), Assoc. Prof. Khmel'nyts'kyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Khmel'nyts'kyi, Ukraine,
e-mail: Prokurator2007@ukr.net

COLLECTIVE ACTIVITY OF SOCIAL MOVEMENTS IN THE INFORMATIONAL SOCIETY

Мета. Показати роль Інтернету в колективній дії суспільних рухів із точки зору соціальної філософії.

Методика. Звернення до цієї теми дозволило використати методи діалектики. Саме завдяки її методам можна показати, що всі речі, процеси, а також поняття, які їх відображають, взаємопов'язані зовнішньо і внутрішньо. Оскільки світ, при всій його різноманітності, є єдиним цілим, а тому колективну дію соціальних груп і рухів «нового» типу ми намагалися розглянути з урахуванням різних суперечностей, змін, внутрішніх і зовнішніх зв'язків.

Результати. На підставі дослідження, що проводилось встановлено, що політика як соціальне явище є одним із видів людського буття і людської діяльності. Незалежно від того, чи людина як соціальний суб'єкт входить до складу влади, чи ні, вона в силу своїх можливостей намагається вплинути на перебіг політичних процесів із метою захисту власних інтересів. Для цього вона використовує різні засоби. Одним із таких засобів в інформаційному суспільстві є Інтернет. Використовуючи мережеву систему Інтернету, людина, як той павук, снує своє павутиння, що має вигляд соціальних рухів, колективна дія яких зростає і може забезпечити підтримку в досягненні мети. Це є важливим фактором, оскільки можливості соціальних мереж швидко мобілізують людей, колективну дію їхніх соціальних утворень, що сьогодні більшістю дослідників класифікуються терміном «нові» в різних куточках не лише регіону, держави, а й світу в цілому.

Наукова новизна. Уперше розглянуто вплив Інтернету, соціальних мереж на колективну дію соціальних груп і рухів. Встановлено, що людина інформаційного суспільства, завдяки новим засобам комунікації, утворює соціальні групи «нового» типу, тобто «плете» віртуальну павутину соціальних утворень, які здійснюють вплив на її соціально-політичне буття; показано особистість як феномен, що само породжує себе через форми комунікації інформаційного суспільства.

Практична значущість. Результати, що отримали, спрямовані на виявлення колективної дії соціальних груп і рухів «нового» типу, що утворилися завдяки засобам комунікації XXI ст., які можуть бути використані в політиці, соціальному бутті людини. Також результати наукового дослідження можуть бути використані під час викладання таких дисциплін, як філософія, політологія, соціологія, педагогіка, психологія.

Ключові слова: суспільство, людина, колективна дія, суспільні рухи, Інтернет, соціальна мережа.

Постановка проблеми. Суспільство як соціальна реальність є вищою формою руху матеріального світу. Виникло воно внаслідок еволюції природи і з самого початку мало свої характерні риси.

По-перше, це специфічна системна організація, що відрізняється від інших матеріальних систем особливою структурною базою, яка поєднує в собі матеріальне і духовне виробництво, різні форми суспільних відносин, соціальну структуру, політичні інститути тощо.

По-друге, суспільство володіє особливим механізмом передачі інформації і способом успадкування.

По-третє, головною відмінністю соціальної матерії від інших її форм руху є те, що вона поєднує в собі не лише матеріальні, а й духовні процеси, свідомість.

Характеристика структури суспільства передбачає не лише виявлення його елементів, а й визначення місця і ролі кожного з цих елементів у його функціонуванні і розвитку. Так, основними факторами життєдіяльності суспільства є матеріально-виробничий, соціальний, політико-управлінський і духовний.

За взаємодії названих сторін суспільного життя провідною в соціальному процесі є матеріально-виробнича або економічна сторона, тобто виробництво, розподіл, обмін та споживання різних предметів і послуг. Матеріальне виробництво створює вихідні умови для життєдіяльності людей. Воно завжди має суспільний характер і визначає взаємодію людей у процесі їх впливу на природу, перетворення матеріалу природи в предмети, які б задовольняли потреби людини.

Вищевикладене свідчить про те, що в організації соціальних груп і рухів інформаційного етапу розвитку суспільства значну роль відіграє Інтернет і соціальні мережі, що стали частиною соціального життя людини й віртуальної взаємодії, і одним із шляхів консолідації окремих індивідів навколо тих чи інших проблем, а це, у свою чергу, підводить нас до колективної дії інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суспільні рухи в науковій літературі частіше за все визначаються як тип колективної дії, спрямованої на зміни. Саме таке розуміння подано в працях Г. Блумера, Ч. Тіллі, С. Терроу, Д. Макадама, А. Турена, П. Штомпки, О. Здравомислової, О. Яницького та інших дослідників. Розкриваючи цю логіку, А. Турен уточнює дефініцію колективної дії або поведінки як таких конфліктних дій, що являють собою спробу реконструювати чи адаптувати слабкий елемент соціальної системи – цінність, норму, владні відносини чи суспільство в цілому. Він вважає, що «суспільний рух – це одночасно культурно спрямована та соціально конфліктна дія деякого суспільного класу, що визначається позицією панування чи залежності в процесі присвоєння історичності, зокрема тих культурних моделей інвестиції, знання, моралі, на які він самоорієнтований» [12, с. 89].

Інші автори підкреслюють позаінституційні прояви суспільних рухів. Так, П. Штомпка визначає рухи як особливий різновид колективних дій, спрямований на здійснення соціальних змін, що розвиваються в межах неформальних, позаінституційних систем [13, с. 166]. Аналогічно, Е. Гідденс розкриває явище

суспільних рухів як колективної спроби реалізувати загальні інтереси колективними діями поза межами інститутів [5, с. 585].

Колективну дію із точки зору колективної поведінки розглядали такі мислителі, як Г. Лебон, Г. Блумер, Р. Тернер, Дж. Кілліан, В. Корнгаузер, Е. Фром, які визначають суспільні рухи як одну з форм колективної та масової поведінки, зумовленої ірраціональним, структурним напруженням, що виникає внаслідок конфлікту інтересів і дисфункцій соціальної системи. Концепція колективної поведінки описує механізми виникнення позаінституційних протесних груп девіантної поведінки. У межах такого визначення О. Здравомислова проводить паралелі між суспільним рухом, який носить стихійний характер, і натовпом, публікою [7, с. 28-42].

Із точки зору соціального ресурсу колективну дію розглянули М. Ослон, Ч. Тілі, Дж. Мак Карті, М. Залд. На їхню думку, соціальні рухи – це раціонально організовані, постійні, активні суб'єкти суспільних змін. Суспільний рух – це нормальний, раціональний, інститутоаналізований політичний виклик невдоволених груп, конфліктний тип колективної дії, коли конфлікт виникає між інтересами влади та соціальними суб'єктами. Увага концентрується на складових суспільного руху, факторах ефективності, результативності рухів, організаційній структурі, тактиці, взаємодії із соціальними інституціями, мобілізаційній можливості організації.

Аналіз наукових напрацювань з вказаної проблематики свідчить про те, що вплив Інтернету на колективну дію соціальних груп і рухів в інформаційному суспільстві залишився поза увагою дослідників.

Мета статті: показати роль Інтернету в колективній дії суспільних рухів із точки зору соціальної філософії.

Завдання статті: з'ясувати роль Інтернету, соціальних мереж у формуванні колективної дії суспільно-політичних рухів «нового» типу.

Виклад основного матеріалу дослідження. В основу соціуму, вважав В. Зіммель, покладено міжіндивідуальну взаємодію; будь-які соціальні системи, групи й організації є похідними від неї [11, с. 13-18].

Однією з таких підструктур буття і взаємодії людини є політика. У філософських дослідженнях політичного буття людини, поведінкових форм взаємодії громадян із політичною системою вчені, зазвичай, використовують поняття політичної участі, політичної діяльності, дії. Адже більшість із форм діяльності людини в політичному бутті є проявами відстоювання власних інтересів та уподобань. Однак деякі форми політичної участі (наприклад, голосування на виборах чи референдумах) не завжди мають характер інноваційних дій громадян. Електоральну поведінку, з одного боку, можна вважати актом волевиявлення, однак відносити цю дію до інноваційних виявляється проблематичним, оскільки як вибори, так і можливість голосувати найбільш чітко задана інституціональними чинниками (навіть у країнах, де відсутнє громадянське суспільство), які, власне, не залежать від волі окремої особистості. Концепція політичної участі загострює увагу саме на політичній формі дії.

Варто зазначити, що політична дія, крім поведінкових форм, передбачає пізнавальну залученість. Зокрема, критеріями такої дії вважають рівень полі-

тичного інтересу чи апатії, членство в партії, розуміння політичних проблем тощо. Тому не дивно, що досі точаться дискусії, чи потрібно до політичної діяльності, спрямованої на врядування, зараховувати, наприклад, соціальну участь (звернення до неполітичних інститутів). Таке питання постає не випадково, адже мова йде про взаємовідносини, взаємодію «людина-суспільство», «людина-держава».

У більшості випадків взаємовідносини, що виникають між людиною і суспільством чи людиною і державою, зводяться до того, що людина діє у соціальній групі, які як представляє, так і захищає інтереси членів групи.

Зважаючи на реальну ситуацію, що виникла у ХХІ ст., сучасні соціально-політичні організації, на думку Т. Ісакової, мають забарвлення флешмобу [8, с. 82-88]. Оскільки більшість суспільних рухів у нашому бутті тривають короткий відрізок часу, але їх колективна дія є надзвичайно важливою у досягненні поставленої мети. У цьому контексті варто зазначити, що суспільно-політичні рухи сучасності змінили свої внутрішні зв'язки і форму діяльності. Зважаючи на новий етап суспільного розвитку, суспільні рухи набули великої популяризації в інформаційних мережах. На увагу заслуговує і той факт, що сьогодні немає суворого регламенту для інтернет-користувачів для започаткування певного діалогу чи взаємодії та їх входження до різноманітних мережевих спільнот, що значно полегшує процес мобілізації та консолідації колективної дії соціальних груп, політичних утворень у досягненні тих чи інших цілей.

На думку фінансового аналітика Дж. Шуров'ескі, людина стрімко копіює свій світ, переносячи його у віртуальну реальність з усіма властивими йому культурними, соціально-економічними та політичними складниками [14]. При цьому віртуальний світ дедалі більше впливає на світ реальний. У цій ситуації аналітик акцентує увагу на тому, що феномен децентралізації, який ми спостерігаємо у формуванні флешмобів, надає додаткових можливостей «розумним натовпам»: колективна дія такого натовпу є більш ефективною, ніж нав'язане із центру. Це підтверджується багатьма дослідниками, які наголошують на важливості мереж соціальних зв'язків, що дозволяють людям встановлювати контакти і взаємно координувати дії без участі керівництва. Тобто розвиток Інтернету (у певному сенсі це найбільш наочна децентралізована система у світі) і технологій, що взаємодіють, таких як спеціальний робочий обмін файлами, вразно продемонстрували можливості децентралізації (економічні, організаційні тощо).

Однак існує і протилежна думка: не завжди колективна дія соціально-політичних флешмобів соціальних мережах є дієвою. Адже вона існує «не сама по собі», а тільки тією мірою, якою її визначають індивіди, тобто учасники соціально-політичних флешмобів. Вона є сильною і слабкою саме тією мірою, якою вона живе в мисленні і дії членів груп» [10].

Отже, людина стосовно світу, на думку В. Воронкової, є цілісним і багатогранним суб'єктом, багатомірність якої є надзвичайно складною проблемою. Методологічний аналіз рівнів людини дозволяє відобразити складність цієї багатогранності, багатство відмінностей, навіть суперечностей підходів до аналізу людини як складної соціальної істоти, незважаючи на велику різномані-

тність підходів до людини. Багатовимірність людини має велику кількість вимірів індивіда, оскільки людина має космічний, фізичний, біологічний, соціальний, психологічний, культурний компоненти. Людина – історична і творча істота, яка у процесі, що перетворюється, діяльності змінює природу, суспільство, самого себе, розвиваючи свої фізичні і духовні потенції. Творча, та, що перетворює, діяльність людини свідчить про систему вищої складності, багатовимірну систему. У цілому багатовимірна людина – це така людина, яка володіє творчим мисленням і намагається самореалізувати себе як особистість [3, с. 14-24].

Ураховуючи особливості інформаційного суспільства і те, що Інтернет сьогодні став частиною життя людини, ми можемо стверджувати, що такий вид комунікації активізує колективну дію соціально-політичних рухів, спрямовану на зміну природи, суспільства, самого себе, політики не лише певного регіону, а в межах континенту і Землі. Ця ситуація створює піднесення колективної дії і сприяє якомога швидшому досягненню поставленої мети через залучення соціального ресурсу в межах Землі.

Політичні рухи сучасності запозичили у нових соціальних рухів механізм мережевої соціальної організації, основними рисами яких є: неієрархічність, децентралізація, переважно горизонтальна і/або функціональна кооперація учасників; гнучкість, рухливість, мінливість форм і конфігурацій; легкість і швидкість створення й розпаду структур; відкритість мережі для «входу» і «виходу»; загальнодоступність ресурсів (насамперед, інформаційних) мережі; рівноправність учасників мережі незалежно від їх ролі, масштабу, ресурсів, не тільки некомерційний, а й антиринковий характер діяльності; вторинність форм і структур стосовно до змісту діяльності; унікальність мереж [2]. Ці риси є характерними як для суспільних, так і політичних рухів.

Таким чином, мережа як нова форма організації, яка виникла внаслідок розвитку комунікаційних технологій, на думку деяких дослідників, претендує сьогодні на те, щоб стати головним організаційним дизайном глобального майбутнього, оскільки має перелік переваг над ієрархічними структурами. Наприклад, зазначають, що мережі є сенситивними до змін зовнішніх умов і адаптивними з огляду на те, що комунікаційні технології надають змогу реагувати не зволікаючи у разі появи нових небезпек чи нових можливостей; інноваційними та високоефективними, оскільки вільний характер співробітництва знімає навантаження організаційної культури, що підтримується менеджментом традиційного типу, а низький поріг входу/виходу забезпечує додаткові можливості для залучення в мережеві проекти нових учасників і нових ресурсів, створює умови перетину різноманітних мереж та їхнього необмеженого розширення [18, с. 41-63; 17; 1].

Всесвітня павутина в цьому випадку стає не лише технічним інструментом і «міжмережевим простором» (місцем перетину мереж і проектних груп), але, перш за все, методологічним принципом організації, який утверджує порядок «горизонтальної» комунікації або у будь-якому разі заміну інституціональної субординації функціональною.

Ще однією помітною характеристикою, на думку аналітиків, є невловимість мереж. Мережі діють понад визначеними межами та юридичними відмін-

ностями, між державою і суспільством, війною та миром, публічною політикою й озброєним протистоянням, сферами легального і нелегального. Усе це ускладнює закріплення відповідальності за боротьбу з мережами за будь-яким окремим органом, а також застосування каральних законів і норм якої-небудь конкретної із суверенних держав [18, с. 41-63; 1, с. 302-306].

Варто зазначити, що політичний розвиток нікому не вдавалося «вивільнити» від особливостей того чи іншого історичного часу, а людей – від наслідків їх дії. Усі спроби «скасувати» історію зазнали краху. Україна у своєму політичному житті перебуває на зламі двох періодів: попереднього тоталітарного і демократичного, що утверджується. Політичний вимір (порівняно з історичним) є більш швидкоплинним і мінливим. На цей процес неабиякий вплив мають різноорієнтовані соціальні рухи.

Із наведеного можна зробити висновок, що соціальні рухи, незалежно якого типу, мають однакові риси і є системою дій, складними мережами серед різних рівнів і смислів колективної дії. При цьому колективна дія, на думку А. Мелуччі, є сукупністю соціальних практик, що одночасно охоплюють певну кількість індивідів або груп, виражають певні морфологічні характеристики в певному часі і просторі, передбачають соціальне поле відносин і здатність включених у цю діяльність людей наділяти змістом те, що вони роблять [19].

Цей висновок підводить нас до розуміння соціально-політичних рухів, флешмобів як неінституційної діяльності вільних колективних утворень, спрямованих на сприяння або перешкоджання соціальних змін. Спільними компонентами таких утворень, на думку Т. Ісакової, є:

- 1) колективність дій;
- 2) згода щодо спільних цілей;
- 3) дифузність колективності й низький рівень її організації;
- 4) стихійний і неінституціоналізований характер діяльності [8, с. 82-88].

Незважаючи на те, чи нові соціальні рухи, чи рухи, які вже досить довгий час тривають на певній території із синусоїдними змінами, для їх колективної дії мають бути умови. Таких умов, на думку дослідників, є шість [4]:

1. Структурне сприяння – це загальні соціальні фактори, що стимулюють створення соціальних рухів різного типу чи перешкоджають їм. Соціально-політична система більшості країн світу залишає деякі напрямки відкритими для мобілізації внаслідок відсутності чіткого державного регулювання у відповідних сферах. Політична влада ставиться стримано до всіх соціальних рухів до того часу, поки їх учасники не порушують кримінальні або цивільні закони.

2. Структурні напруженості (або протиріччя) виникають внаслідок конфліктних інтересів у суспільстві. Невизначеність, тривога, двозначність або пряме зіткнення цілей – усе це вираження подібних напружень. Джерела напружень можуть бути як досить загальними, так і специфічними для певної ситуації.

3. Поширення узагальнених вірувань. Соціальні рухи – це не просто відповідна реакція на загрозу чи небезпеку, що відчувається. Вони формуються під впливом певних ідеологій, у яких кристалізується невдоволення і які пропонують певний спосіб дій для розв'язання тієї чи іншої проблеми.

4. Факторами, що прискорюються, є події, що стають пусковими механізмами, початком дій учасників руху.

5. Наявність організованої групи, готової до мобілізації дій. У цьому випадку, на відміну від соціального руху, для проведення флешмобу потрібен не лідер, а лише засоби регулярного зв'язку між учасниками, а також подекуди (але не обов'язково) фінансові та матеріальні ресурси.

6. Нарешті, на характер формування соціального руху сильний вплив справляє процес соціального контролю. Влада, що керує, може втрутитись у структурні фактори та напруження, що стимулюють виникнення руху (можуть бути зроблені кроки щодо усунення найбільш явних сторін напруження, генераторів невдоволення і конфлікту).

Якщо в суспільстві є зазначені умови, то соціально-політичні об'єднання, рухи організовуються як особлива унікальна мережа, відкрита для будь-якого учасника, який, приходячи туди зі своїми ресурсами, може вільно використовувати всі спільні ресурси мережі, її «бренд», взаємодіяти і вести діалог із будь-яким іншим учасником. У кожного такого утворення є оргкомітет. Однією з характеристик цього оргкомітету є його відкритість. У ньому немає ні голови, ні «генсека». Ця тенденція простежується сьогодні в організації політичних рухів. Тут, на думку Т. Ісакової, варто згадати про діяльність Occupy Wall Street, де будь-який учасник акції міг вільно висловити свою думку під час проведення Генеральної асамблеї. Таким чином, самоорганізація та самоврядування стають механізмами життєдіяльності соціально-політичних рухів як вияв мережевої демократії [8, с. 82-88].

Доцільно відзначити, що зазначені рухи – це вільні, добровільні та ті, що працюють асоціації, які для досягнення відповідної мети змушені об'єднуватися у відповідні соціальні утворення (групи, колективи, інститути тощо). Зважаючи на інформаційний етап розвитку суспільства, практика показала, що з метою залучення соціального ресурсу колективної дії соціально-політичних рухів вона відбувається як відкритий для всіх, виключно добровільний і неформальний союз, основою членства в якому є досягнення завчасно сформованої і відомої всім учасникам поставленої мети.

Діяльність соціальних рухів у суспільно-політичному бутті на сьогодні зазнає змін, відповідних змін зазнає і соціальна структура суспільства, змінюється людина як основний апріорний елемент соціально-політичних рухів.

Такі зміни зумовлені соціально-психологічними особливостями самої людини як апріорно-структурної складової громадянської активності. Прикладом такої активності є масові вуличні колективні дії.

Так, відомий дослідник Г. Лебон, вивчаючи такий вид колективної дії соціальних протестів, що зумовлені конфліктною ситуацією, назвав її формою девіантної поведінки.

Г. Лебон подав три характеристики індивіда, який став частиною натовпу: унаслідок впливу численного натовпу людина відчуває величезну силу; заразливий вплив переживань і дій; навіюваність, яка вводить людину в стан зачарованості. Втрачаючи самих себе в натовпі, люди виявляють свої примітивні інстинкти [9, с. 161-163].

Ідеї Г. Лебона були відображені в ряді традиційних соціально-психологічних теорій громадянської активності та соціальних рухів. Ці теорії зосереджувалися на тому, що схиляє людей до протестних дій. Серед пояснень були особистісні риси протестантів, їхня маргінальність та відчуження, незадоволення та вплив ідеології. Ці теорії базувалися на тому, що розцінювали колективні дії як неконвенціональний, ірраціональний тип поведінки. Однак емпіричні дослідження свідчать, що ці підходи є недостатньо переконливими [15, с. 583]. Але, незважаючи на ці та інші дослідження, ми можемо з впевненістю сказати, що вони мають неабиякий вплив на структуру суспільства.

Соціальна структура сучасного суспільства постійно ускладнюється. З'являється велика кількість спільнот, які виникають і формуються в процесі масовізації основних умов і форм життєдіяльності людей, що породжує однакові або подібні прагнення, інтереси, потреби тощо. Поширення соціальних рухів тісно пов'язані з політичними змінами, що відбуваються у суспільстві. Модернізація й демократизація політичної системи створюють сприятливі можливості для виникнення і розвитку різноманітних рухів. Скорочення кількості закритих політичних систем і зростання відкритих стають важливими умовами розвитку подібних утворень. Участь у цих об'єднаннях сьогодні беруть не лише маргінальні групи, як це вважалося на початку ХХ ст., а й групи цілковито соціально благополучні.

Отже, сучасне суспільство, як бачимо, у новому тисячолітті завдяки новим комунікаційним системам набирає відповідно нових форм колективної активності. Така нова форма колективної активності, у якій проявляється людина, людина-вільна, на певному етапі суспільного розвитку є неформальною. На думку Е. Здравомислової, саме неформальність суспільних рухів і підкреслює стабільність колективної дії, що характеризується як конфліктна ініціатива, спрямована на перетворення дійсності. Під неформальними суспільними рухами розуміються ініціативні організації, організовані ними колективні дії та їх учасники. Такі суспільні утворення розкриваються в наступних рисах: колективний характер дій; активність, що перетворюється, спільність інтересів; наявність організації; мобілізаційна активність. Причому, саме протестні дії колективної організації виокремлюються як основні структурні компоненти рухів [6, с. 88-93].

Суспільні рухи визначаються як теоретичні конструкти, що характеризуються специфічними, конфліктними типами колективної дії, яка базується на солідарності та порушенні традиційних меж системи. Базовими ідеями нових суспільних рухів є якість життя, протест проти «символічних кодів», реалізація права кожного на культурну та соціальну самобутність. Для нових суспільних рухів є характерним новий тип колективної дії, де індивідуальна ідентичність домінує над колективною. Це створює нові «індивідуалізовані» форми громадянської активності, а громадянська участь визначається тенденцією до більшого втручання громадян у процес прийняття рішень на локальному, національному, глобальному рівнях.

Наскільки ці теорії здатні пояснити суперечливу реальність пострадянських суспільств – це важливе питання, на яке мають бути дані відповіді вітчизняною філософією.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході розгляду заявленої теми нами встановлено, що політика як соціальне явище є одним із видів людського буття і людської діяльності.

Незалежно від того, чи людина як соціальний суб'єкт входить до складу влади, чи ні, вона через свої можливості намагається вплинути на перебіг політичних процесів із метою захисту власних інтересів. Для цього вона використовує різні засоби. Одним із таких засобів в інформаційному суспільстві є Інтернет.

Використовуючи мережеву систему Інтернету, людина, як той павук, снує своє павутиння, що має вигляд соціальних рухів, колективна дія яких зростає і може забезпечити підтримку в досягненні мети. Це важливий фактор, оскільки можливості соціальних мереж швидко мобілізують людей, колективну дію їхніх соціальних утворень, що сьогодні більшістю дослідників класифікуються терміном «нові» в різних куточка не лише регіону, держави, а й Світу в цілому.

Зрозуміло, що ця стаття не є вичерпною, оскільки в ній не продемонстровано негативний вплив Інтернету, соціальних мереж на людину і колективну дію тих соціальних груп і рухів, до складу яких вона входить.

Список літератури / References:

1. Антиглобализм и глобальное управление: Доклады, дискуссии, справочные материалы. Год: 2006. Сборник научных работ ... справочные материалы. – М.: МГИМО (У) МИД России, 2006. – 440 с.
Antiglobalizm i globalnoye upravleniye [Antiglobalizm and global management], 2006, MGIMO (U) MID Rossii, Moscow, Russia.
2. Бузгалин А.В. Новые социальные движения и политические партии в условиях глобализации: докл. в Госдуме, 28 февраля 2003 г. / А.В. Бузгалин // Труды науч. семинара «Трансформационная Россия: экономика, политика, культура» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.igrunov.ru/vin/vchk-vin-civil/globaliz/vchk-vin-civil-globaliz-nsd.html>>.
Buzgalin, A.V. (2003), “New social motion and political parties in condition globalization”, available at: <http://www.igrunov.ru/vin/vchk-vin-civil/globaliz/vchk-vin-civil-globaliz-nsd.html>.
3. Воронкова В. Співвідношення людини і соціуму як своєрідна іманентна суперечливість самої людини / В.Г. Воронкова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2010. – Вип. 43. – С. 14-24.
Voronkova, V. (2010), “Correlation of man and society as original immanent contradiction of man”, *Humanitarnyi visnyk ZDIA*, Issue 43, pp. 14-24.
4. Гидденс Э. Социология / Э. Гидденс [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/gidd/09.php>.
Hiddens, E. “Sociology”, available at: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/gidd/09.php.
5. Гідденс Е. Соціологія / Е. Гідденс – К: Основи, 1999 – 726 с.
Hiddens, E. (1999), *Sotsiologiiia* [Sociology], *Osnovy*, Kyiv, Ukraine.

6. Здравомыслова Е.А. Социологические подходы к анализу общественных движений / Е.А. Здравомыслова // Социологические исследования. – 1990. – № 7. – С. 88-93.
Zdravomyslova, E.A. (1990), “Sociological approaches to analysis of the public motion”, *Sotsiologicheskie issledovaniia*, no. 7, pp. 88-93.
7. Здравомыслова Е.А. Парадигмы и модели социологии общественных движений // Социология общественных движений: концептуальные модели исследования / Е.А. Здравомыслова – М., 1992. – С. 28-42.
Zdravomyslova, E.A. (1992), “Paradigms and models to sociologies of the public motion”, *Sotsiologiia obshchestvennykh dvizheniy: kontseptualnie modeli issledovaniia*, pp. 28-42.
8. Исакова Т. Коллективные идентичности та социальные рухи в информационном обществе / Тамара Олегівна Исакова // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 4 (25). – С. 82-88.
Isakova, T. (2012), “Group identify and social motion in information society”, *Stratehichni priorytety*, no. 4 (25), pp. 82-88.
9. Лебон Г. Психология народов и масс / Г. Лебон. – СПб.: Маркет, 1995. – 544 с.
Lebon, H. (1995), *Psikhologhiia narodov i mass* [Psychology folk and masses], Market, St.-Petersburg, Russia.
10. Миненков Г. Концепт идентичности: перспективы определения / Г. Миненков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://old.belintellectuals.eu/discussions/?id=74>>.
Minenkov, H. “Koncept idetify: prospects of the determination”, available at: <http://old.belintellectuals.eu/discussions/?id=74>.
11. Струманський В. Висхідні позиції філософського бачення сутності процесу становлення людини в особистісному сприйнятті В.В. Зеньковського / Василь Струманський // Філософська думка на Поділлі: зб. наук. пр.: присвячений 130-річчю з дня народження В.В. Зеньковського / [ред. кол. І.М. Предборська (наук. ред.) та ін.]. – Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. – 120 с.
Strumanskiy, V. (2011), “Ascending positions of the philosophical seeing of essence of becoming man are in personality perception of V.V. Zenkovskiy”, *Filofska dumka na Podilli*, p. 120.
12. Турен А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии / А. Турен. – М.: Научный мир, 1998. – 204 с.
Turen, A. (1998), *Vozvrashchenie cheloveka deystvuiushchego. Ocherk sotsiologii* [Return the person acting. Essay to sociologies], Nauchnyy mir, Moscow, Russia.
13. Штомпка П. Социология социальных изменений / П. Штомпка – М., 1997 – 223 с.
Shtompka, P. (1997), *Sotsiologiia sotsialnykh izmeneniy* [Sociology of the social change], Moscow, Ukraine.
14. Шуровьески Дж. Мудрость толпы. Почему вместе мы умнее, чем поодиночке, и как коллективный разум формирует бизнес, экономику, общество и государство: [пер. с англ.] / Дж. Шуровьески. – М.: И.Д. Вильяме, 2007. – 304 с.

- Shuroveski, Dzh. (2007), *Mudrost tolpy. Pochemu vmeste my umnee, chem po-odinochke, i kak kollektivnyy razum formiruet biznes, ekonomiku, obshchestvo i gosudarstvo* [The Wisdom of crowd. Why together we smarter, than singly, and as collective reason forms business, economy, society and state], I.D. Viliame, Moscow, Russia.
15. Klandermans B. Mobilization and Participation: Social-Psychological Expansions of Resource Mobilization Theory / B. Klandermans // *American Sociological Review*. – 1984. – Vol. 49, No. 5. – P. 583-600.
Klandermans, B. (1984), “Mobilization and Participation: Social-Psychological Expansions of Resource Mobilization Theory”, *American Sociological Review*, Vol. 49, no. 5, pp. 583-600.
16. Maiba H. Grassroots Transnational Social Movement Activism: The Case of People Global Action / H. Maiba // *Social Focus*. – 2005. – Vol. 38, No. 1. – P. 41-63.
Maiba, H. (2005), “Grassroots Transnational Social Movement Activism: The Case of People Global Action”, *Social Focus*, Vol. 38, no. 1, pp. 41-63.
17. Keck M. Activists beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics / M. Keck, K. Sikkink. – Ithaca: Cornell University Press, 1998. – 222 p.
Keck, M. and Sikkink, K. (1998), “Activists beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics”, Cornell University Press, Ithaca, p. 222.
18. Maiba H. Grassroots Transnational Social Movement Activism: The Case of People Global Action / H. Maiba // *Social Focus*. – 2005. – Vol. 38, No. 1. – P. 41-63.
Maiba, H. (2005), “Grassroots Transnational Social Movement Activism: The Case of People Global Action”, *Social Focus*, Vol. 38, no. 1, pp. 41-63.
19. Melucci Alberto. Challenging Codes: Collective Action in the Information Age (Cambridge: Cambridge University Press, 1996) / Alberto Melucci. – 177 p.
Melucci, Alberto (1996), “Challenging Codes: Collective Action in the Information Age”, Cambridge University Press, Cambridge, p. 177.

Цель. Показать роль Интернета в коллективном действии общественных движений с точки зрения социальной философии.

Методика. Обращение к данной теме позволило использовать методы диалектики. Именно благодаря этим методам можно показать, что все вещи, процессы, а также понятия, которые их отображают, взаимосвязаны внешне и внутренние. Так как мир, при всем его разнообразии, является единым целым, поэтому коллективное действие социальных групп и движений «нового» типа мы старались рассмотреть с учетом разных противоречий, изменений, внутренних и внешних связей.

Результаты. На основании проведенного исследования установлено, что политика как социальное явление является одним из видов человеческого бытия и человеческой деятельности. Независимо от того, входит ли человек как социальный субъект в состав власти или нет, он в силу своих возможностей пытается повлиять на ход политических процессов с целью защиты собственных интересов. Для этого он использует разные средства. Одним из таких средств в информационном обществе является Интернет. Используя сетевую систему Интернета, человек, как паук, снует свою паутину, что имеет вид социальных движений, коллективное действие которого растет и может обеспечить поддержку в достижении цели. Это важный фактор, так как возможности социальных сетей быстро

мобилизируют людей, коллективное действие их социальных образований, которые сегодня большинством исследователей классифицируются термином «новые» в разных уголках не только региона, государства, но и мира в целом.

Научная новизна. Впервые рассмотрено влияние Интернета, социальных сетей на коллективное действие социальных групп и движений. Установлено, что человек информационного общества, благодаря новым средствам коммуникации, создает социальные группы «нового» типа, т.е. «плетет» виртуальную паутину социальных образований, которые осуществляют влияние на ее социально-политическое бытие; показано личность как феномен, что само порождает себя через формы коммуникации информационного общества.

Практическая значимость. Полученные результаты направлены на выявление коллективного действия социальных групп и движений «нового» типа, которые образовались благодаря средствам коммуникации XXI века, которые могут быть использованы в политике, социальном бытии человека. Также результаты научного исследования могут быть использованы в процессе преподавания таких дисциплин, как философия, политология, социология, педагогика, психология.

Ключевые слова: общество, человек, коллективное действие, общественные движения, Интернет, социальная сеть.

Objective. To show the role of the Internet in collective activity of social movements from the point of view of social philosophy.

Methods. Consideration of the problem allows the researchers to use methods of dialectic. Due to its methods it is possible to show that all things, processes as well as concepts reflecting them are internally or externally interdependent. Since the world with its diversity is a single entity, we try to consider collective activity of social groups and the «new» type movements with the account of different contradictions, changes, external and internal connections.

Results. On the basis of the carried out research politics as a social phenomenon is stated to be one of the types of human being and human activity. Irrespective of the fact whether a person as a social subject is a part of authority or not, depending on his/her ability, he/she tries to influence political processes to protect his/her own interests. He/she uses different means for this. One of such means in the information society is the Internet. Using the network system of the Internet, a person like a spider, spins his/her web which is similar to social movements, the collective activity of which increases, providing support in achieving the aim. It is an important factor, because possibilities of social networks quickly mobilize people and collective activity of their social formations, which majority of researchers today classify by the term «new» in different parts of the world as well.

Scientific novelty. The influence of the Internet and social networks on the collective activity of social groups and movements has been considered for the first time. It is determined that due to the new means of communication a person of information society creates social groups of the «new» type, so to say he «spins» virtual spider's web of social formations which influence his social and political existence. A personality is introduced as a phenomenon that gives birth to itself through forms of communication of information society.

Practical value. The received results are directed at detection of collective activity of social groups and movements of the «new» type, which were created owing to the means of communication of the XXIth century and can be used in politics and social being of a person. The results of the scientific research can also be applied in teaching such disciplines as philosophy, politology, sociology, pedagogy, psychology.

Key words: society, person, collective activity, social movements, the Internet, social network.

Рекомендовано до публікації д-ром філос.
наук, проф. Н.К. Петрук.

Дата надходження рукопису 09.04.2013 р.